

Kennisplatform

ElektroMagnetische Velden

RIVM | TNO | DNV GL
GGD GHOR NEDERLAND
AGENTSCHAP TELECOM
ZONMW | MILIEU CENTRAAL

Kennisplatform Elektromagnetische Velden en Gezondheid

Jaarverslag 2015-2016

- augustus 2017 -

Inhoudsopgave

1	Inleiding
2	Activiteiten 2015-2016
2.1	In gesprek met de maatschappij
2.2	Kennisberichten
2.3	Eerste indrukken en Memo's
2.4	
3	Kennisplatform EMV onderdelen
3.1	Communicatieforum
3.2	Wetenschapsforum
3.3	Bestuur
3.4	Platformbureau
	Bijlage 1
	Activiteiten Kennisplatform in 2016
	Bijlage 2
	Overzicht bestuursleden in 2016
	Bijlage 3
	Financieel overzicht over verslagperiode
	Bijlage 4
	Organisaties Klankbordgroep EMV uitgenodigd in 2016

1 Inleiding

Het Kennisplatform Elektromagnetische Velden en Gezondheid (Kennisplatform EMV) is in 2015/2016 een nieuwe fase ingegaan. Kenmerkend voor deze komende periode is dat de kennis- en communicatieactiviteiten meer gegroepeerd zijn rond herkenbare thema's zoals elektriciteitsnetwerken en telecommunicatievoorzieningen. Er is daarnaast ook aandacht voor nieuwe technologie en specifieke situaties. Het Kennisplatform verwacht dat de betrokkenheid, inbreng en onderlinge samenwerking van omwonenden, ondernemers, overheden, onderzoekers en onderwijs daarmee verder toeneemt.

Als nieuwe deelnemer in het Kennisplatform EMV is Milieu Centraal toegetreden in deze fase. Milieu Centraal is sterk in publiekscommunicatie en in dat opzicht een belangrijke aanvulling om de communicatiegerelateerde activiteiten van het Kennisplatform te verbeteren.

In de bestuursvergadering van 16 april 2015 is als het centrale thema van het Kennisplatform EMV in 2015-2019 overeengekomen:

"De samenleving helpen omgaan met technologische en maatschappelijke ontwikkelingen door het duiden van de kennis met aandacht voor keuzemogelijkheden voor overheden, burgers (die apparaten aanschaffen of in de buurt van bronnen wonen), ondernemers, onderwijs en onderzoek."

Het Kennisplatform EMV heeft als kerntaken:

- a. Het duiden van de wetenschap: het voorzien in wetenschappelijk gefundeerde informatie op het gebied van EMV en gezondheid. Uitgangspunt hierbij is dat de informatie voor professionals en burgers bruikbaar is voor een standpuntbepaling ten aanzien van EMV.
- b. Het proactief en reactief adresseren van actuele maatschappelijke vragen over elektromagnetische velden, zodanig dat de maatschappij in brede zin waaronder burgers, pers, professionals van overheden en bedrijfsleven, daarvan kennis kan nemen en gebruik kan maken. Waar mogelijk, wordt tevens proactief een handelingsperspectief in beeld gebracht. Het Kennisplatform EMV fungeert niet als actief hulpverlenende instantie.
- c. Het organiseren en faciliteren van interactie tussen relevante stakeholders. Deze interactie vindt plaats in algemene zin in de Klankbordgroep, en meer specifiek voor bepaalde deelonderwerpen in ad-hoc denkgroepen (gevormd uit vertegenwoordigers van de Kennisplatform-deelnemers en van de stakeholders, eventueel aangevuld met andere deskundigen). Hieruit kunnen voorstellen voor acties volgen, die aan het Bestuur van het Kennisplatform EMV worden voorgelegd.

Het Kennisplatform EMV stelt zich ten doel deze taken op objectieve wijze te vervullen, onafhankelijk van belangen van bedrijfsleven, maatschappelijke groeperingen en vigerend overheidsbeleid. Het Kennisplatform EMV en alle deelnemende organisaties gebruiken hun netwerk en middelen om de berichten en overige informatie van het Kennisplatform EMV publiek te maken om een zo breed mogelijke doelgroep te bereiken.

2 Activiteiten 2015-2016

Tweede helft 2015

In de tweede helft van 2015 lag de nadruk binnen het Kennisplatform EMV op het organiseren van de financiering van de activiteiten, waarbij de onafhankelijkheid van het kennisplatform een belangrijke randvoorwaarde was. Hiervoor zijn diverse verkennende gesprekken gevoerd met de financiers. De financiering van het Kennisplatform EMV in (de tweede helft van) 2015 en in 2016 is afkomstig van publiek-private partijen: de rijksoverheid, de energienetwerkbeheerders (via Netbeheer Nederland) en telecomproviders.

Om de wederzijdse onafhankelijkheid van het Kennisplatform EMV en de financiers te garanderen, verloopt de financiering via een in eind 2015 speciaal voor dat doel opgerichte Stichting Onafhankelijk Fonds Kennisplatform Nederland. Deze Stichting kent een bestuur, waarvan de leden geen banden hebben met de Kennisplatform-deelnemers, noch met de financiers. De financiers hebben geen zeggenschap bij de keuze van de uit te voeren activiteiten en bij de review van de uitkomsten. De financiers hebben hiermee dezelfde positie als de deelnemers in de Klankbordgroep.

De inhoudelijke activiteiten van het Kennisplatform werden in de tweede helft 2015 noodzakelijkerwijs beperkt tot een minimum.

2016

In 2016 lag de nadruk op het weer opstarten van de organisatie en de activiteiten van het Kennisplatform EMV. De deelnemers in het Kennisplatform EMV hebben een Samenwerkingsovereenkomst getekend die de vervallen Instellingsbesluiten vervangt. De financiering van de activiteiten van het Kennisplatform was toegezegd tot eind 2016. In de loop van 2016 zijn diverse gesprekken gevoerd met de financiers om de mogelijkheden voor financiering in de periode 2017 t/m 2019 te verkennen.

De inhoudelijke activiteiten werden in 2016 ingedeeld in drie themapijlers. Binnen deze themapijlers komen ook de maatschappelijke ontwikkelingen rond EMV aan de orde. De themapijlers zijn:

- EMV van elektriciteitsnetwerken
- EMV van telecommunicatievoorzieningen
- Nieuwe technologie en specifieke situaties.

2.1 In gesprek met de maatschappij

Klankbordgroep Elektromagnetische Velden en Gezondheid

De Klankbordgroep EMV is opgericht om te signaleren welke vragen er spelen in de maatschappij en om de producten van het Kennisplatform daaraan te toetsen. De Klankbordgroep bestaat uit landelijke organisaties die opkomen voor specifieke belangen van bijvoorbeeld burgers, bedrijven, werknemers, werkgevers en overheid, maar geen onderdeel uitmaken van het Kennisplatform. Met ingang van 2016 worden er in de bijeenkomst geen inhoudelijke wetenschappelijke onderwerpen besproken; dat gebeurt in denkgroepen binnen de themapijlers.

In 2015 is er geen bijeenkomst van de Klankbordgroep geweest.

Tijdens een bijeenkomst van de Klankbordgroep EMV op 3 maart 2016 stond in het teken van de doorstart van het Kennisplatform EMV. Er is vooral gesproken over de veranderde organisatie van het Kennisplatform. Dit betreft de toetreding van voorlichtingsorganisatie Milieu Centraal als deelnemer in het Kennisplatform, het werken in drie themapijlers en denkgroepen en de veranderde financiering van het Kennisplatform. De eerste resultaten van een verkenning naar de maatschappelijke informatiebehoefte werden gepresenteerd. Ook werd de nieuwe voorzitter van het Wetenschapsforum voorgesteld.

Daarnaast werden de geplande activiteiten voor 2016 (samengevat in een concept-Jaarplan) voorgelegd aan de Klankbordgroep. Nadrukkelijk geldt hierbij dat het Kennisplatform er is voor de maatschappij als geheel.

Door de Stichting ElektroHyperSensitiviteit (EHS) werd aandacht gevraagd voor de professionalisering van het Steunpunt/Hulplijn Elektrogevoeligheid van de Stichting. Het Kennisplatform kan geen opdrachtgever of hulpverlener zijn, maar zal inhoudelijke ondersteuning bieden waar dat nodig is.

Verkenkende gesprekken maatschappelijke informatiebehoefte

In 2016 is gestart met een verkenning, waarbij met belangen-vertegenwoordigende organisaties van overheden, burgers en ondernemers wordt gesproken over de EMV-informatiebehoefte in de maatschappij. In eerste instantie is voor deze doelgroepen gekozen; in een later stadium zal ook met organisaties uit onderwijs en onderzoek worden gesproken. In deze gesprekken is er aandacht geweest voor de invulling van de thema's met betrekking tot elektriciteitsnetwerken, telecommunicatievoorzieningen, nieuwe technologie en specifieke situaties.

De gesprekken zijn gevoerd rondom een aantal centrale vragen:

- Welke vragen over EMV komen veel voor?
- Wat zijn aandachtspunten bij die vragen?
- Wat zijn nieuwe technische en maatschappelijke ontwikkelingen waarbij EMV een rol spelen?
- Waar kan het Kennisplatform meer informatie over geven?
- Wie heeft er mee informatie over EMV nodig?

Consumentenonderzoek informatiebehoefte maatschappij

De doelgroep van het Kennisplatform is de maatschappij. In de praktijk blijkt dat het vooral moeilijk is de informatiebehoefte van burgers te peilen. In het algemeen lijkt "de gemiddelde burger" weinig behoefte te hebben aan informatie, totdat er iets in zijn/haar omgeving gebeurt waardoor er wel behoefte aan informatie ontstaat. Voorbeelden van zo'n aanleiding zijn de geplande aanleg van een hoogspanningslijn of plaatsing van een zendmast. Om een beter beeld te krijgen van de vragen, opvattingen en zorgen van burgers is in 2016 een beperkt consumentenonderzoek uitgevoerd door Kantar Public in opdracht van het Kennisplatform. De inzichten uit dit onderzoek zullen door het Kennisplatform worden gebruikt bij het afstemmen van communicatie naar de bevolking.

Denkgroep "omgaan met 0,4 microtesla"

Voor het nog op te stellen Kennisbericht "Elektriciteit in en om het huis" is een denkgroepbijeenkomst georganiseerd rond het thema "omgaan met 0,4 microtesla". Tijdens de bijeenkomst is door vertegenwoordigers van verschillende overheden, netbeheerders, burger-belangengroepen en door wetenschappers gediscussieerd rond twee dilemma's:

- Magneetvelden van trafohuisjes en kabels: het beleidsadvies voor hoogspanningslijnen wel/niet doorvertalen naar deze situaties?
- Het beleidsadvies rond hoogspanningslijnen, hoe werkt dat in de praktijk.

De verschillende visies en interpretaties die uit deze discussies volgden zullen worden benoemd binnen de maatschappelijke context van het nieuwe Kennisbericht. De inhoud en strekking van het Kennisbericht zal worden getoetst aan de inzichten van de Denkgroep.

2.2 Kennisberichten en memo's binnen themapijlers

In 2016 is een bestaand kennisbericht herzien en in lijn gebracht met nieuwe regelgeving. Ook is er een nieuw memo uitgebracht over EMV van slimme meters, een onderwerp waar in de praktijk veel vragen over worden gesteld vanwege de grootschalige installatie van slimme meters. Daarnaast is er gestart met het opstellen van twee nieuwe kennisberichten en een nieuw memo. Van deze drie berichten is eind 2016 een concept besproken in het Wetenschapsforum en het Communicatieforum.

Themapijler "EMV van elektriciteitsnetwerken"

Binnen de themapijler "EMV van elektriciteitsnetwerken" is gestart met het opstellen van een nieuw Kennisbericht "Elektriciteit in en om het huis". Dit bericht moet inzicht gaan verschaffen waar en hoe mensen worden blootgesteld aan EMV van bronnen samenhangend met de elektriciteitsvoorziening, hoe sterk de velden bij deze bronnen zijn en wat er bekend is over mogelijke gezondheidsrisico's bij deze bronnen. Het bevat een update van het Kennisbericht 'Hoogspanningslijnen en kinderleukemie' (uit 2009, laatst herzien in 2014) en gaat daarnaast in op een mogelijke samenhang met andere ziekten of aandoeningen (zoals de ziekte van Alzheimer). Eind 2016 is een concept besproken in het Wetenschapsforum en het Communicatieforum.

Gekoppeld aan dit Kennisbericht zal ondersteunende informatie worden opgezet ten behoeve van professionals die ook EMV-vragen vanuit de bevolking krijgen, zoals installateurs, call center medewerkers, consumentenorganisaties en leveranciers van consumentenapparatuur. Dit vindt plaats in de afrondingsfase van het kennisbericht.

Themapijler "EMV van telecommunicatievoorzieningen"

Binnen de themapijler "EMV van telecommunicatievoorzieningen" is gestart met het opstellen van een Kennisbericht "Mobiele communicatie en gezondheid". Dit bericht geeft een overzicht en update van de informatie die de afgelopen jaren door het Kennisplatform is opgesteld. Eind 2016 is een concept besproken in het Wetenschapsforum en het Communicatieforum.

Gekoppeld aan dit Kennisbericht zal ondersteunende informatie worden opgezet ten behoeve van professionals die ook EMV-vragen vanuit de bevolking krijgen, zoals installateurs, call center medewerkers, consumentenorganisaties, verkooppunten van apparatuur voor draadloze communicatie. Dit vindt plaats in de afrondingsfase van het kennisbericht.

Themapijler "Nieuwe technologie en specifieke situaties"

Binnen de themapijler "Nieuwe technologie en specifieke situaties" is een memo opgesteld over EMV van slimme meters. Deze meters worden voor 2020 aan alle huishoudens in Nederland aangeboden. Via een soort ingebouwde mobiele telefoon geven ze de meterstanden automatisch door aan de netbeheerder. Sommige mensen maken zich zorgen over deze blootstelling aan elektromagnetische velden. Het Kennisplatform geeft aan dat de blootstelling aan elektromagnetische velden van de slimme meter vergelijkbaar is met een stilliggende mobiele telefoon die altijd aanstaat, waarmee niet gebeld wordt, die zich minstens enkele meters van het lichaam bevindt en waarmee de gebruiker zes keer per jaar een sms'je of WhatsApp-bericht verstuurt. Mensen die zich zorgen maken over de velden van een slimme meter, bijvoorbeeld omdat ze aangeven dat ze elektrogevoelig zijn, kunnen de slimme meter weigeren.

In 2016 is het Arbeidsomstandighedenbesluit gewijzigd. Hierdoor zijn specifieke regels voor blootstelling aan EMV op het werk geïmplementeerd in de Nederlandse wet- en regelgeving. Het Kennisbericht "EMV op het werk" (gepubliceerd in 2012) is herzien en in lijn gebracht met het gewijzigde Arbeidsomstandighedenbesluit. Daarnaast is er ook een eenvoudiger samenvatting van het Kennisbericht opgesteld, dat bedoeld is voor werkgevers en werknemers met een beperkte kennis over elektromagnetische velden.

Binnen deze themapijler is tevens gestart met het opstellen van een memo over omgaan met nieuwe technologie waarbij EMV een rol speelt. Hierbij zal in eerste instantie aandacht worden besteed aan de thema's: draadloze verbindingen in huis, een energiezuinig huis en elektrisch vervoer. Aan dit memo kunnen eventueel later andere thema's worden toegevoegd door de modulaire opzet. Eind 2016 is een concept besproken in het Wetenschapsforum en het Communicatieforum.

Het geplande memo over "Werken met en ondergaan van MRI" is nog niet opgestart; dit wordt doorgeschoven naar 2017.

2.3 Eerste indrukken

Voorlichting staat of valt met snelle en accurate informatievoorziening. Het Kennisplatform heeft in 2016 door middel van verspreiding van 4 Eerste indrukken (zie Bijlage 1) gezorgd voor snelle informatie voor de professionals. Hierdoor hebben zij snel een toelichting gekregen op de wetenschappelijke, technische en maatschappelijke achtergronden van wetenschappelijke publicaties en overige berichten in de media. Eerste indrukken hebben een belangrijke rol bij het inhoudelijk actueel houden van de uitgebrachte kennisberichten.

Het Kennisplatform stelt eerste indrukken op over:

- Publicaties die nieuwe inzichten geven over gezondheidseffecten van elektromagnetische velden;
- Publicaties die bestaande inzichten bevestigen, maar opvallend goed zijn uitgevoerd;
- Publicaties waarover in de media wordt bericht;
- Publicaties waarover een deelnemer in het Kennisplatform een bericht wenst.

In principe stelt het Kennisplatform daarbij een eerste indruk op die desgewenst verder uitgewerkt wordt tot een uitgebreider bericht. Met behulp van deze combinatie van berichten worden professionals snel geïnformeerd en worden kennisberichten over onderwerpen actueel gehouden. De aan het Kennisplatform deelnemende organisaties beoordelen daarvoor dagelijks wetenschappelijke publicaties.

2.4 Overige ondersteuning

Naast de Kennisberichten, Memo's en Eerste Indrukken biedt het Kennisplatform ook ad-hoc ondersteuning bij vragen vanuit de maatschappij (zie Bijlage 1). In 2016 is meegewerkt aan cursussen (basiscursus over antennevraagstukken; PAO-Techniek cursus over EMV), is ondersteuning geboden bij concrete vragen van overheden (Tweede Kamer, Ministeries en gemeenten) en zijn diverse vragen van burgers via het kennisplatform EMV afgevangen en doorgeleid naar de daarvoor geëigende organisaties. Ook is medewerking verleend aan een aantal publicaties in de media en aan televisieprogramma's.

3 Kennisplatform EMV - onderdelen

3.1 Communicatieforum

In het Communicatieforum zitten vertegenwoordigers van alle deelnemende organisaties, van sommige organisaties zijn er meerdere personen betrokken vanwege de verschillende expertises. Voorzitter van het forum is dr. F. (Fred) Woudenberg, werkzaam bij de GGD Amsterdam.

Het Communicatieforum heeft binnen het Kennisplatform een centrale rol bij de signalering van maatschappelijke vragen die zwaar wegen bij het bepalen van onderwerpen voor publicaties en activiteiten. De leden van het Communicatieforum functioneren als linking pin tussen het Kennisplatform en de deelnemende organisaties en vormen een belangrijk klankbord bij de totstandkoming van de communicatiewijze van het Kennisplatform.

In 2016 heeft het Communicatieforum zich gericht op:

- Maatschappelijke verkenning door middel van gesprekken: conclusies ten aanzien van doelen en doelgroepen
- Werken volgens de "nieuwe aanpak": bredere en meer toegankelijke benadering van verschillende thema's, vormen van communicatie in relatie tot de beoogde doelgroep
- Meer samenhang tussen de verschillende berichten
- Voorbereiding van het consumentenonderzoek naar EMV-informatiebehoefte in de maatschappij
- Verbeteren van de samenwerking met het Wetenschapsforum

Daarnaast heeft het communicatieforum zich bezig gehouden met de communicatieve voorbereiding van de diverse berichten (zie Bijlage 1).

3.2 Wetenschapsforum

Het Wetenschapsforum is het wetenschappelijk geweten van het Kennisplatform. Het zorgt voor de inhoudelijke kennis en houdt de stand van de wetenschap bij. Daarbij wordt speciaal gelet op de relevantie voor de Nederlandse situatie en wordt aangesloten bij vraagstukken over mogelijk handelingsperspectief. Voorzitter van het forum is prof. dr. R. (Rob) Hoppe, emeritus hoogleraar Policy & Knowledge, Universiteit Twente. De voorzitter is niet verbonden aan een van de in het kennisplatform deelnemende organisaties.

De afzonderlijke leden, elk vertegenwoordiger van hun eigen organisatie, zorgen ervoor dat de relevante inhoudelijke kennis van de organisaties binnen het Kennisplatform gedeeld wordt en streven naar overeenstemming over de duiding van de wetenschap en de maatschappelijke relevantie ervan.

Hoewel de Gezondheidsraad geen deelnemer is aan het Kennisplatform, is de Commissie Elektromagnetische Velden van de Gezondheidsraad als adviseur betrokken bij het Wetenschapsforum. Deze Commissie is ervaren in het beoordelen van wetenschappelijke informatie op het gebied van elektromagnetische velden. Het Kennisplatform overlegt de duiding van de wetenschappelijke ontwikkelingen met de Gezondheidsraad. Het Kennisplatform kan daarbij in reactie op nieuwe informatie of wetenschappelijke ontwikkelingen de Gezondheidsraad vragen om advies of nadere toelichting.

Belangrijke onderwerpen in 2016 waren:

- Elektriciteit in en om het huis (kennisbericht in voorbereiding)
- Mobiele communicatie en gezondheid (kennisbericht in voorbereiding)
- Nieuwe technologie waarbij EMV een rol speelt (memo in voorbereiding)
- EMV op het werk (herziening kennisbericht)
- EMV van slimme meters (memo)
- EMV als mogelijke lichamelijke stressor.

Het Wetenschapsforum heeft ook in 2016 aan kennisberichten, memo's en eerste indrukken (zie Bijlage 1). Daarnaast gaf het Wetenschapsforum ook antwoord op vragen die gesteld werden vanuit deelnemende organisaties.

3.3 Bestuur

Het bestuur van het Kennisplatform bestaat uit bestuursleden van deelnemende organisaties, waardoor tijdens de bijeenkomsten draagkrachtige afspraken kunnen worden gemaakt. De bestuursleden zijn benoemd door de Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu. De voorzitter van het Kennisplatform is mr. dr. A.G.J.M. (Ton) Rombouts, burgemeester van 's-Hertogenbosch. Een overzicht van de bestuursleden in 2016 is opgenomen in Bijlage 2.

Naast de periodieke overleggen is het bestuur aanwezig geweest bij de bijeenkomst van de Klankbordgroep in 2016.

Het bestuur is direct betrokken bij de gesprekken over de mogelijkheid om het Kennisplatform na 2016 te continueren.

3.4 Platformbureau

Het Platformbureau is gehuisvest bij het RIVM te Bilthoven en is inhoudelijk verantwoording verschuldigd aan het bestuur van het Kennisplatform. Het bureau bestaat uit enerzijds structurele capaciteit die gehuisvest is bij het RIVM en anderzijds uit ondersteunende experts die werkzaam zijn bij de aan het Kennisplatform deelnemende instellingen. Het bureau staat sinds januari 2016 onder leiding van de algemeen secretaris, dr. ir. M.A.M. (Monique) Beerlage. De voormalig algemeen secretaris ir. R.M. (Ronald) van der Graaf heeft daarnaast ondersteuning geboden.

Het bureau heeft afspraken gemaakt met de deelnemende organisaties over de ondersteuning. In 2016 was dit onder andere bij het voorbereiden van 4 eerste indrukken, 2 memo's, 2 kennisberichten en het beantwoorden van de diverse ondersteuningsvragen. In Bijlage 3 is de vastgestelde en gerealiseerde begroting te vinden.

Om het Kennisplatform te helpen haar doelen te bereiken heeft het Platformbureau drie belangrijke taken:

- Het bestuur en de fora ondersteunen. Hierbij valt te denken aan onder andere het organiseren van de vergaderingen en het zorgen van verslaglegging hiervan, de communicatie tussen de verschillende groepen van het Kennisplatform en het (laten) beantwoorden van vragen die binnenkomen via de verschillende deelnemende organisaties.
- Het organiseren van bijeenkomsten van Denkgroepen voor maatschappelijke reflectie op bepaalde thema's.
- Het organiseren van de Klankbordgroepbijeenkomst. Er wordt naar gestreefd om de Klankbordgroep eens per jaar bijeen te laten komen. De deelnemende klankbordgroeporganisaties kunnen zelf onderwerpen voorstellen. Op basis hiervan wordt vastgesteld welke vragen die in de maatschappij spelen prioriteit krijgen op de Klankbordgroepbijeenkomst, de daaraan verbonden activiteiten zoals de denkgroepen of bij het schrijven van kennisberichten.
- Het Platformbureau is het contactpunt voor media die vragen hebben over EMV of over verschenen kennisberichten over EMV. In de verslagperiode zijn ca. twintig gesprekken gevoerd met landelijke en regionale media.

Bijlage 1

In onderstaande tabel is een overzicht weergegeven van producten en externe activiteiten van het Kennisplatform EMV in 2016. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen concrete producten conform het Jaarplan 2016 en overige activiteiten.

Van elke activiteit is de daarbij behorende themapijler weergegeven:

- E: EMV van elektriciteitsnetwerken
- T: EMV van telecommunicatievoorzieningen
- N: Nieuwe technologie en specifieke situaties.

Activiteiten	Pijler	Status / toelichting
Producten Jaarplan 2016		
Kennisbericht (KB) "Elektriciteit in en om het huis"	E	In voorbereiding; eerste concept besproken in fora, informatie ingewonnen via denkgroep
Ondersteunende informatie professionals elektriciteit	E	Nog niet gestart: informatie wordt ontleend aan het kennisbericht "Elektriciteit in en om het huis"
KB "Mobiële communicatie en gezondheid"	T	In voorbereiding, eerste concept besproken in fora
Ondersteunende informatie professionals telecom	T	Nog niet gestart: informatie wordt ontleend aan het kennisbericht "Mobiële communicatie en gezondheid"
Memo "EMV van slimme meters"	N	Afgerond
Memo "Omgaan met nieuwe technologie"	N	In voorbereiding, eerste concept besproken in fora
Herziening KB "EMV op het werk"	N	Afgerond
Publiekssamenvatting "EMV op het werk"	N	Afgerond
Eerste indruk: Tumoren bij ratten - mobiele telefoons	T	Afgerond
Eerste indruk: Zendmasten – diabetes kinderen	T	Afgerond
Eerste indruk: nieuwe wet Duitsland voor beperken EMV van elektriciteitsvoorziening	E	Afgerond
Eerste indruk: GGD Handreiking Elektrogevoeligheid	N	Afgerond
Eerste indruk: Uitkoopregeling woningen onder hoogspanningslijnen	E	Afgerond
Overige (externe) activiteiten		
Klankbordgroepbijeenkomst	E/T/N	Onderwerpen: doorstart Kennisplatform EM, bespreking Concept Jaarplan 2016, voorstellen Milieu Centraal, status hulplijn Stichting EHS
Organisatie denkgroepbijeenkomst "Omgaan met 0,4 microtesla"	E	Denkgroep verbonden aan het kennisbericht "Elektriciteit in en om het huis", maatschappelijke reflectie op een actueel thema in het kennisbericht
Ondersteuning Tweede Kamer na persbericht "Gezondheid TK-leden in gevaar"	T	Voorgesprek, gesprek en memo
Ondersteuning ministerie VWS bij vraag over Belgische tolkastjes	N	Eerste informatie, doorverwijzen Agentschap Telecom
Correctie berichtgeving Stichting KP EM-straling (diabetes)	T	Telefoongesprek, aanleveren informatie
Cursus "antennevraagstukken"	T	Presentaties
Maatschappelijke verkenning	E/T/N	Gesprekken met burgers, informatiepunten, ondernemers, overheden
Consumentenonderzoek (Kantar Public)	E/T/N	Peiling bezorgdheid over EMV in steekproef bevolking, resultaten in december 2016 beschikbaar
Informatieavond gemeente Helmond over hoogspanningslijnen	E	Ondersteuning organisatie en deskundigenpanel
Gesprek gemeente Tilburg over hoogspanningskabel	E	Ondersteuning, inventarisatie vragen omwonenden
Media: small cells (NOS)	T	radio-interview
Media: zendmast Lombok Utrecht (RTV Utrecht)	T	Informatie d.m.v. telefoongesprek
Media: "Straling=gevaar" (Eindhovens Dagblad)	T	Schriftelijke informatie
Media: artikel over EMV (Quest)	E/T/N	Schriftelijke informatie en via website
Media: "Omzetten van schadelijke straling in natuurlijke frequenties" (AvroTros Radar)	T	Bijdrage aan Tv-uitzending
Media: "Kun je straling tegenhouden?" (BNN Galileo)	T	Bijdrage aan Tv-uitzending
Diverse vragen aan het Kennisplatform EMV	E/T/N	Eerste afvang, doorgeleiding naar organisaties

Bijlage 2

Overzicht bestuursleden in 2016

Voorzitter

Mr dr A.G.J.M. Rombouts

Deelnemer

Agentschap Telecom
GGD GHOR Nederland

DNV-GL

Milieu Centraal

RIVM

TNO

ZonMw

Bestuurslid

mr drs P.A. Spijkerman

dr H.A.M. Backx

(plv. A. van Iersel)

P. Vaessen

V. Dalm

Dr. Ir. B.P. Loos

E. Peeters

H.J. Smid

(plv. dr ir J.O. de Boer)

Bijlage 3

Financieel overzicht over verslagperiode

In de oorspronkelijke begroting voor de activiteiten in de tweede helft van 2015 en in 2016 werd uitgegaan van de afspraken die werden gemaakt met de financiers:

- Rijksoverheid (ministeries I&M en EZ samen)	EUR 350.000
- Energienetwerkbeheerders (via Netbeheer Nederland)	EUR 350.000
- Telecomproviders (KPN, Vodafone, T-mobile, Tele2 samen)	<u>EUR 250.000</u>
- Totaal budget	EUR 950.000

In de loop van het jaar bleek de bijdrage van de telecomsector lager te zijn, namelijk EUR 187.500. Het totale beschikbare budget voor de periode tweede helft 2015 tot en met 2016 werd hiermee EUR 887.500.

Van dit bedrag werd voor de Stichting Onafhankelijk Kennisplatform Nederland EUR 40.000 gereserveerd voor de oprichting, onkosten en vergoedingen.

Het beschikbare budget voor het Kennisplatform EMV werd hiermee EUR 847.500

	Indicatief Budget	Realisatie
Bureau: Capaciteit, huisvesting en materiele kosten	261.500	235.739
Ondersteuning Communicatieforum	69.000	21.038
Ondersteuning Wetenschapsforum	108.000	88.161
Vacatiegelden plus onkosten voorzitter	24.000	36.363
Organisatiekosten Klankbordgroep EMV, conferenties, vergaderingen, publicaties	25.000	17.656
Basisregeling deelname aan Kennisplatformactiviteiten - toonbankvragen - beoordeling publicaties	322.500	272.183
Elektronische Werkomgeving en voorbereiding nieuwe website en ICT structuur	10.000	11.556
Kosten periode juli t/m december 2015	90.000	79.750
Totaal	<u>910.000</u>	762.445
Uitputting in 2015-2106 ten opzichte van daadwerkelijk budget (EUR 847.500)		90%

Bijlage 4

Organisaties Klankbordgroep EMV uitgenodigd in 2016

Algemeen Christelijke Organisatie van Militairen – ACOM
Algemene Federatie van Militair Personeel - AFMP
Alliander
Arbo Unie
CPLD, Vereniging Ons Licht
FNV Bondgenoten
Gezondheidsraad
ICT-Office
Koninklijke KPN N.V. - KPN
Luchtverkeersleiding Nederland - LVNL
Meldpunten Netwerk Gezondheid en Milieu - MGM
Ministerie Infrastructuur en Milieu
Ministerie Sociale Zaken en Werkgelegenheid
Ministerie van Economische Zaken
Ministerie van Defensie
Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
MKB – Nederland (technologielcommissie)
Monet
Nationaal Platform Stralingsrisico's - NPS
Natuur en Milieu
Nederland-ICT
Nederlands Instituut voor Bouwbiologie en Ecologie - NIBE
Nederlandse Federatie van Kankerpatiëntenorganisaties - NFK
Nederlandse Federatie van Universitair Medische Centra - NFU
Nederlandse Vereniging Medische Beeldvorming en Radiotherapie - NVMBR
Nederlandse Vereniging voor Stralingshygiëne – NVS-straling
Netbeheer Nederland
Onderzoekers ZonMw programma EMV&G
Partners voor een Gezond Leefmilieu – PGL
Patiëntenvereniging EHS
Stichting Elektro Hypersensitiviteit - EHS
STOP UMTS
TenneT
URSI Nederland
Vereniging Europese Beveiligingsbedrijven
Vereniging van de Nederlandse Chemische Industrie - VNCI
Vereniging van Nederlandse Gemeenten - VNG
Vereniging voor Experimenteel Radio Onderzoek Nederland - VERON
VNO-NCW / FME